

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 10/2024-12

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, ústredia, 29. augusta 8, Bratislava, sp. zn. 661 030 6153 0 z 27. apríla 2020 a jeho vydaniu predchádzajúcemu postupu, proti rozsudku Správneho súdu v Košiciach č. k. KE-9Sa/4/2020-92 z 28. apríla 2022 (pôvodne Krajského súdu v Košiciach č. k. 9Sa/4/2020-92) a jeho vydaniu predchádzajúcemu postupu a proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Ssk/138/2022 z 13. októbra 2023 a jeho vydaniu predchádzajúcemu postupu takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e .**
3. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 18. decembra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 47 ods. 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v spojení s čl. 14 dohovoru postupom a rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredia, 29. augusta 8, Bratislava (ďalej aj „Sociálna poisťovňa“ alebo „žalovaná“) sp. zn. 661 030 6153 0 z 27. apríla 2020, postupom a rozsudkom Správneho súdu v Košiciach (pôvodne Krajského súdu v Košiciach) č. k. KE-9Sa/4/2020-92 z 28. apríla 2022 (ďalej aj „napadnutý rozsudok správneho súdu“) a postupom a rozsudkom Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Ssk/138/2022 z 13. októbra 2023 (ďalej aj „napadnutý rozsudok najvyššieho správneho súdu“). Navrhuje, aby ústavný súd prikázal

Sociálnej poisťovni a konajúcim súdom „rozhodnúť odznova, a to za prítomnosti právneho zástupcu sťažovateľa, ktorého mu určí štát“, priznal mu primerané finančné zadostučinenie v sume 500 000 eur a náhradu trov právneho zastúpenia. Súčasne žiada, aby mu ústavný súd podľa § 37 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ustanovil právneho zástupcu na jeho zastupovanie v konaní pred ústavným súdom a podľa § 129 zákona o ústavnom súde odložil vykonateľnosť napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu.

2. Z ústavnej sťažnosti a k nej pripojeného rozsudku najvyššieho správneho súdu vyplýva, že sťažovateľ sa správnou žalobou domáhal preskúmania zákonnosti rozhodnutia generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne č. 661 030 6153 0 z 27. apríla 2020 o zamietnutí jeho odvolania a potvrdení prvostupňového rozhodnutia z 8. januára 2020, ktorým bol sťažovateľovi podľa § 73, § 112 ods. 4. § 82 a § 293dx zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) zvýšený invalidný dôchodok od 11. novembra 2019 na sumu 191,70 eur mesačne a súčasne podľa § 82 a § 293dx predmetného zákona od 1. januára 2020 na sumu 199,30 eur mesačne.

3. Napadnutým rozsudkom správneho súdu bola správna žaloba sťažovateľa zamietnutá ako nedôvodná podľa § 190 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“).

4. Proti predmetnému rozsudku sťažovateľ podal kasačnú sťažnosť, ktorú najvyšší správny súd zamietol ako nedôvodnú podľa § 461 SSP a rozhodol tiež o trovách kasačného konania.

4.1. Stotožnil sa s názorom správneho súdu, že žalovaná správne konštatovala zvýšenie miery poklesu schopnosti sťažovateľa vykonávať zárobkovú činnosť na 80 % práve od 11. novembra 2019. Tento záver je podložený obsahom lekárskej správy odborného posudkového lekára (psychiatra) z 11. novembra 2019, z ktorej vyplýva, že prejavy rozhodujúceho zdravotného postihnutia sťažovateľa dlhodobo ovplyvňujú a zhoršujú jeho sociabilitu, znižujú schopnosť jeho efektívneho fungovania v rámci interpersonálnych vzťahov, ale aj v rámci kolektívu a spoločnosti, pričom došlo k zhoršeniu jeho zdravotného stavu oproti predchádzajúcemu stavu pri súčasnej neúspešnej farmakologickej liečbe. Ak sťažovateľ žiadal o priznanie invalidného dôchodku z obdobia, keď bol nezaopatreným dieťaťom, túto skutočnosť v administratívnom konaní nepreukázal a nevyplývala ani z lekárskeho správ zo psychiatrických vyšetrení z 9. septembra 2019, na ktoré sťažovateľ poukazoval v kasačnej sťažnosti. Najvyšší správny súd uzavrel, že posudkoví lekári objektívne zistili zdravotný stav sťažovateľa na základe lekárskeho správ, ktoré boli v administratívnom konaní predložené a ktoré svedčili o zhoršení jeho zdravotného stavu a znížení jeho schopnosti pracovať oproti zdravotnému stavu zistenému v lekárskej správe z 5. februára 2019 do tej miery, že mu posudkový lekár priznal 80 % mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť podľa kapitoly V položky 5 písm. b) prílohy č. 4 k zákonu o sociálnom poistení, a to odo dňa kontrolného psychiatrického a psychologického vyšetrenia z 11. novembra 2019.

II.

Argumentácia sťažovateľa

5. Proti postupu a rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, napadnutým rozsudkom správneho súdu a najvyššieho správneho súdu a ich vydaniu predchádzajúcim postupom nasmeroval sťažovateľ svoju ústavnú sťažnosť, v ktorej namieta arbitrárnosť prijatých právnych záverov a nezohľadnenie

všetkých „faktických súvislostí“. Uvádza, že konanie sa vedie bez toho, aby mu bola poskytnutá právna pomoc, pričom proti rozhodnutiu a postupu Centra právnej pomoci podal správnu žalobu a konanie je vedené Správnym súdom v Košiciach pod sp. zn. 7S/110/2019 (správne má byť pod sp. zn. KE-7S/110/2019, pozn.). Opätovne ako v správnej žalobe a tiež v kasačnej sťažnosti tvrdí, že napriek dôkazom, ktoré Sociálnej poisťovni predložil o svojom ťažkom zdravotnom postihnutí, invalidný dôchodok mu nebol priznaný spätne pred dovŕšením 18. roku veku, hoci to vyplýva aj z lekárskej správy [REDAKOVANÉ] z 27. mája 2022. Je presvedčený, že v jeho prípade nebol dôvod na nevyhovenie jeho správnej žalobe a rovnako tak ani kasačnej sťažnosti.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K napadnutému rozhodnutiu Sociálnej poisťovne:

6. Vo vzťahu k tejto časti ústavnej sťažnosti ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na princíp subsidiarity („ak... nerozhoduje iný súd“), ktorý vyplýva z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy, môže poskytnúť ochranu konkrétnemu právu alebo slobode, ktorých porušenie je namietané iba vtedy, ak sa ich ochrany fyzická osoba alebo právnická osoba nemôže domôcť v žiadnom inom konaní pred súdnymi orgánmi Slovenskej republiky.

7. Sťažovateľ mal možnosť domáhať sa preskúmania rozhodnutia a postupu Sociálnej poisťovne, a to využitím v rozhodnom čase mu Správnym súdnym poriadkom priznanej správnej žaloby, čo napokon aj využil. Podľa ústavného súdu správna žaloba predstavuje v okolnostiach danej veci účinný právny prostriedok, prostredníctvom ktorého bol následne správny súd povinný vecne preskúmať napadnuté rozhodnutie. Právomoc správneho súdu konajúceho o správnej žalobe v tomto prípade predchádza právomoci ústavného súdu, preto je potrebné konštatovať existenciu prekážky, ktorá bráni prerokovaniu tejto časti ústavnej sťažnosti, a to nedostatok právomoci ústavného súdu. Na základe uvedeného bola táto časť ústavnej sťažnosti odmietnutá podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde.

III.2. K napadnutému rozsudku správneho súdu:

8. Rovnaký záver o nedostatku právomoci ústavného súdu na prerokovanie veci je potrebné vztiahnuť aj na tú časť ústavnej sťažnosti, ktorá smeruje proti napadnutému rozsudku správneho súdu. Napadnutý rozsudok bol vydaný podľa Správneho súdneho poriadku, ktorý je postavený na báze jednoinštančnosti. Proti rozhodnutiam krajských (resp. správnych) súdov v správnom súdnictve už preto zásadne nie je odvolanie ako riadny opravný prostriedok prípustné, ale je možné podať kasačnú sťažnosť, ktorá má charakter mimoriadneho opravného prostriedku. Ústavný súd už opakovane konštatoval, že kasačná sťažnosť (hoci smerovala proti právoplatnému rozhodnutiu správneho súdu) v prípade meritórneho rozhodnutia kasačného súdu predstavuje účinný prostriedok nápravy a ochrany základných práv a slobôd (m. m. III. ÚS 33/2018, IV. ÚS 267/2018).

9. V posudzovanej veci sťažovateľ mal k dispozícii na ochranu svojich označených práv proti právoplatnému rozsudku správneho súdu účinný opravný prostriedok (kasačnú sťažnosť), ktorý aj využil a o ktorom napadnutým rozsudkom rozhodol najvyšší správny súd ako súd príslušný na poskytnutie ochrany proti namietanému porušeniu práv sťažovateľa. Ústavný súd preto aj v tejto

časti ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci.

III.3. K napadnutému rozsudku najvyššieho správneho súdu:

10. Vo vzťahu k napadnutému rozsudku najvyššieho správneho súdu o zamietnutí kasačnej sťažnosti sťažovateľ formuluje v ústavnej sťažnosti v podstate len jedinú výhradu týkajúcu sa arbitrárnosti prijatých právnych záverov (avšak bez toho, aby špecifikoval, o ktoré konkrétne závery ide). Konajúcim správnym súdom vytýka, že mu v súdnom konaní napriek jeho žiadostiam o ustanovenie právneho zástupcu nebola poskytnutá právna pomoc. Súčasne vyjadruje nesúhlas s tvrdením správnych súdov, že invalidita mu vznikla pred 19. augustom 2016, keďže náležite preukázal jeho ťažké zdravotné postihnutie aj v období pred nadobudnutím jeho plnoletosti.

11. Po oboznámení sa s obsahom napadnutého rozsudku ústavný súd konštatuje, že najvyšší správny súd jasne reagoval na jednotlivé námietky sťažovateľa predostreté v kasačnej sťažnosti a nevyhýbal sa ich zodpovedaniu. Práve naopak, zreteľne vo svojom rozhodnutí vysvetlil, že posudzovanie zdravotného stavu fyzickej osoby a tým aj súvisiaceho zostatkového pracovného potenciálu je vecou výlučne odbornou – medicínskou a je zverené sociálnej poisťovni vo forme lekárskej posudkovej činnosti pri výkone sociálneho poistenia (§ 153 ods. 1 zákona o sociálnom poistení), a to konkrétne posudkovému lekárovi pobočky Sociálnej poisťovne a posudkovému lekárovi ústredia Sociálnej poisťovne. Lekárske správy predložené v administratívnom konaní dokumentujú progresiu, zhoršenie základného rozhodujúceho ochorenia sťažovateľa od novembra 2019, čo bolo preukázané kontrolným psychologickým a psychiatrickým vyšetrením. Najvyšší správny súd preto považoval za správny záver Sociálnej poisťovne, že k zvýšeniu miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť na 80 % došlo práve od 11. novembra 2019. Rovnako konštatoval správne stanovenie dátumu vzniku invalidity, t. j. 19. august 2016 (tri roky spätne), keď bol sťažovateľ prepustený z diferenciálno-diagnostickej hospitalizácie a jeho psychický stav bol komplexne vyšetrený a uzavretý v kolektíve lekárov psychiatrického oddelenia. V rámci administratívneho konania pritom nebolo preukázané, že invalidita u sťažovateľa vznikla pred dovŕšením 18. roku veku jeho života, tak ako to počas celého konania tvrdil. Navyše, je zrejmé, že sťažovateľ nepodal proti rozhodnutiu žalovanej z 11. februára 2019 o priznaní nároku na invalidný dôchodok od 19. augusta 2016 odvolanie, a preto predmetné rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť.

12. Rovnako najvyšší správny súd objasnil, že nebolo možné prihliadať na lekársku správu z 27. mája 2022 predloženú sťažovateľom prvýkrát až v priebehu kasačného konania, teda v čase po nadobudnutí právoplatnosti preskúmaného rozhodnutia (bod 27 napadnutého rozsudku). K tomu ústavný súd len dopĺňa, že pri preskúmaní rozhodnutia žalovaného orgánu verejnej správy je rozhodujúci skutkový stav, ktorý tu bol v čase jeho vydania alebo vyhlásenia (§ 135 SSP).

13. Poukazujúc na podrobné a presvedčivé odôvodnenie napadnutého rozsudku, ústavný súd na rozdiel od sťažovateľa nepovažuje závery najvyššieho správneho súdu za arbitrárne a zohľadnením všetkých okolností prerokúvanej veci uzatvára, že v danom prípade nič neindikuje, že v ústavnoprávnej rovine došlo k zásahu do označených práv sťažovateľa, preto ústavnú sťažnosť aj v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

14. Po odmietnutí ústavnej sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa uvedenými v petite jeho ústavnej sťažnosti.

III.4. K návrhu na odklad vykonateľnosti napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu:

15. Sťažovateľ súčasne v ústavnej sťažnosti navrhol, aby ústavný súd podľa § 129 zákona o ústavnom súde odložil vykonateľnosti napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu.

16. Ústavný súd predmetnému návrhu nevyhovel (bod 2 výroku uznesenia), keďže ústavnú sťažnosť odmietol v celom rozsahu z dôvodov už bližšie ozrejmenej v tomto uznesení. Zo systematického výkladu právnej úpravy tohto inštitútu predbežnej, resp. dočasnej ochrany totiž vyplýva (§ 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pozn.), že pozitívne rozhodnutie o takomto návrhu prichádza do úvahy vtedy, ak ústavný súd prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie.

III.5. K žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu:

17. Predpokladom na vyhovie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu je kumulatívne splnenie troch podmienok: (i) existencia žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu, (ii) majetkové pomery odôvodňujúce takúto žiadosť a to, že (iii) nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Pokiaľ ide o podmienku vyžadujúcu, aby nešlo o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, táto je splnená vtedy, ak je okrem iného daná právomoc ústavného súdu na prerokovanie ústavnej sťažnosti a ústavná sťažnosť nie je ani zjavne neopodstatnená, prípadne neprípustná či nespôsobilá na ústavný prieskum z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu.

18. Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že v danej veci nie je daná jeho právomoc, ústavná sťažnosť je oneskorená, neprípustná alebo zjavne neopodstatnená, či podaná osobou, ktorá nie je oprávnená na podanie ústavnej sťažnosti, uvedený záver zároveň znamená, že v danej veci ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti, a teda nie je splnený jeden z predpokladov na vyhovie žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

19. Pretože ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie, ako aj z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti, je zjavné, že v danej veci ide zároveň o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti (m. m. III. ÚS 265/2014, III. ÚS 631/2017, I. ÚS 383/2019). Z uvedeného dôvodu ústavný súd nevyhovel žiadosti sťažovateľa o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom (bod 3 výroku tohto uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. januára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu